

“Τρότσκι – Προδομένη Επανάσταση” Α’ μέρος: αστικά στοιχεία, ταξικοί ανταγωνισμοί και υλικές ανισότητες στην ΕΣΣΔ

του Αλέξη Λιοσάτου

Η απαλλοτριωμένη εργατική τάξη σε συνθήκες ακραίας φτώχειας
Η ΕΣΣΔ προσπαθούσε εναγωνίως όχι απλά να αποφύγει οποιαδήποτε
αναφορά στους πραγματικούς μισθούς αλλά και να προπαγανδίσει
ξεδιάντροπα ψέματα, συσκοτίζοντας την εκμετάλλευση των
εργατ(ρι)ών. Ο Επίτροπος Βαριάς Βιομηχανίας, Ορτζονικίτζε, πχ
δήλωσε ότι μεταξύ 1925-1935 ανέβηκαν οι μισθοί σε χρήμα 4,5
φορές. Ενώ σε ένα συνέδριο της σοβιετικής Νεολαίας, τον Απρίλη
του 1936, ο γραμματέας της Νεολαίας δήλωσε: «Από το Γενάρη του
1931 μέχρι το Δεκέμβρη του 1935, οι μισθοί της νεολαίας
ανέβηκαν 340%», αλλά ακόμα και μέσα στη γραφειοκρατική νεολαία
η δήλωση δεν προκάλεσε ούτε ένα χειροκρότημα. Οι ακροατές
ξέρανε πολύ καλά ότι η απότομη αλλαγή στις τιμές της αγοράς
είχε ρίξει την υλική κατάσταση της κύριας μάζας των εργατών. Ο
πληθωρισμός κάλπαζε μέχρι το 1934, αποτελώντας έναν «φοβερό
φόρο πάνω στις εργαζόμενες μάζες».

Τι ποσοστό καταβροχθίζεται από τους γραφειοκράτες, που είναι
καταχωρισμένοι ως «μισθωτοί»; Και τι σημαίνουν αυτές οι
«αυξήσεις» σε αγοραστική αξία; Αυτά αναρωτιέται ο Τρότσκι και
συμπληρώνει πως φυσικά «για όλα αυτά δεν βρίσκουμε τίποτε ούτε
στην αναφορά ούτε στα σχόλια του Τύπου». Και συνεχίζει: «Αν
βάλεις μαζί το διευθυντή ενός τραστ και μια παραδουλεύτρα, ο
«μέσος» ετήσιος μισθός κατά άτομο ήταν περίπου 2.300 ρούβλια
το 1935, και επρόκειτο να φθάσει στα 2.500 περίπου ρούβλια το
1936». Ένα νούμερο χαμηλό, που έπεφτε κι άλλο καθώς «η άνοδος
των μισθών το 1936 είναι μια μερική μόνο αποζημίωση για την

κατάργηση των ειδικών τιμών στα είδη κατανάλωσης, και την κατάργηση μιας σειράς δωρεάν υπηρεσιών... Αλλά το κεντρικό ζήτημα ήταν πως τα 208 ρούβλια τον μήνα (2.500 τον χρόνο) αποτελούσαν μόνο τη μέση πληρωμή –«δηλαδή, έναν φανταστικό αριθμό, που ο λόγος ύπαρξής του είναι να καλύπτει την πραγματική και σκληρή ανισότητα στην πληρωμή της εργασίας».

Το εισόδημα των ανειδίκευτων εργατών στην ΕΣΣΔ το 1936 ήταν 1.200 με 1.500 ρούβλια το χρόνο, συχνά και λιγότερα. Αυτό πρακτικά σήμαινε συνθήκες εξαθλίωσης. Η συντριπτική πλειοψηφία των εργατών ζούσε σε κοινά κτήρια, που από ανέσεις και συντήρηση είναι πολύ χειρότερα από τους στρατώνες. Η ίδια η σταλινική διοίκηση έδινε την παρακάτω εικόνα για τις συνθήκες ζωής: «Οι εργάτες κοιμούνται στο πάτωμα, επειδή στα κρεβάτια τούς τρώνε οι κοριοί. Οι καρέκλες είναι σπασμένες. Δεν υπάρχουν κούπες για να πιουν νερό κτλ.». «Δύο οικογένειες ζουν σε ένα δωμάτιο. Η στέγη στάζει. Όταν βρέχει, βγάζουν το νερό από το δωμάτιο με τους κουβάδες». «Τα αποχωρητήρια είναι σε απαίσια κατάσταση».

«Διαίρει και βασίλευε» την εργατική τάξη για την ακραία εξατομικοποίησή της

Το 1935 προωθείται το εργασιακό «σύστημα» του σταχανοβισμού, που οδηγεί στην εντατικοποίηση της εργασίας, στην αύξηση του ωραρίου εργασίας και την «επιβράβευση» των πιο «εργατικών» εργατών. Το 7ωρο παρέμενε πλέον μόνο κατ' όνομα. Οι «επιβραβευμένοι» ωστόσο που για λόγους κομματικού ζήλου ή απλώς απληστίας και καριερισμού (και βέβαια μόνο όσοι από αυτούς άντεχαν σωματικά να εργάζονται τόσο εξοντωτικά) ήταν ισχνή μειοψηφία. «Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι η κατάσταση των σταχανοβικών έχει καλύτερη σημασία... Οι λίστες που με ζήλο αναφέρει ο Τύπος, για τον αριθμό των κοστουμιών, των παπουτσιών, των γραμμοφώνων, των ποδηλάτων, ή των βάζων με κομπόστες που τούτος ή εκείνος ο παρασημοφορημένος εργάτης έχει αγοράσει για τον εαυτό του ... (αποκαλύπτει) πόσο λίγο είναι εφικτά στον απλό εργάτη αυτά τα αγαθά.» Το κίνητρο πάντως σίγουρα δεν ήταν «η αφοσίωση στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού», μύθος που διαιωνίζεται από τους σταλινικούς

μέχρι σήμερα, αλλά με τα λόγια πρωθυπουργού Μολότοφ ήταν «απλώς το ενδιαφέρον τους να μεγαλώσουν το ποσό που κερδίζουν». Μέσα σε λίγους μήνες ξεφύτρωσαν εργάτες που κέρδιζαν 1000 και 2000 ρούβλια τον μήνα, όταν οι περισσότεροι έπαιρναν κάτω από 100-120.

«Η γραφειοκρατία κυριολεκτικά βομβαρδίζει με προνόμια τους σταχανοβικούς. Τους επισκευάζουν τα διαμερίσματά τους ή τους δίνουν καινούρια. Τους στέλνουν χωρίς να έχουν σειρά σε αναπαυτήρια και σε σανατόρια. Στέλνουν δωρεάν δασκάλους και γιατρούς στα σπίτια τους. Τους δίνουν δωρεάν εισιτήρια για τον κινηματογράφο. Σε μερικά μέρη τους κόβουν τα μαλλιά και τους ξυρίζουν χωρίς να είναι η σειρά τους». Σαν αποτέλεσμα, οι πραγματικές απολαβές των σταχανοβικών συχνά ξεπερνούν 20-30 φορές τις απολαβές των πιο χαμηλά αμειβόμενων εργατών, ενώ οι «ειδικοί» αμείβονται μέχρι και με το εισόδημα 80-100 ανειδίκευτων εργατών. «Στο επίπεδο της ανισότητας της πληρωμής της εργασίας, η Σοβιετική Ένωση έχει κατά πολύ ξεπεράσει τις καπιταλιστικές χώρες», σχολιάζει ο Τρότσκι, συμπληρώνοντας μάλιστα πως «τα καλύτερα στοιχεία από τους σταχανοβικούς ενοχλούνται από τα προνόμια τους... (καθώς) η ατομική απόλαυση κάθε είδους υλικού αγαθού σ' ένα φόντο γενικής έλλειψης, τους περιβάλλει μ' έναν κύκλο φθόνου και εχθρότητας, και δηλητηριάζει την ύπαρξή τους.» Συνεχίζει: «Μέσα σε τέτοιες συνθήκες, οι ύμνοι στην ιερή σοσιαλιστική ιδιοκτησία ηχούν πολύ περισσότερο πειστικά στο διευθυντή ή στον σταχανοβικό, απ' ότι στον απλό εργάτη ή τον αγρότη του κολχόζ. Ωστόσο, οι απλοί εργάτες είναι η συντριπτική πλειοψηφία της κοινωνίας».

Ο εργάτης στην ΕΣΣΔ είναι ελεύθερος, κόμπαζε η επίσημη κρατική εφημερίδα, η Πράβντα. Αλλά ο Τρότσκι χαρακτήριζε τέτοιες εκφράσεις γλοιωδίες. «Η μεταβίβαση των εργοστασίων στο κράτος άλλαξε την κατάσταση του εργάτη μονάχα νομικά... Το νέο κράτος κατέφυγε στις παλιές μεθόδους πίεσης πάνω στους μύες και τα νεύρα του εργάτη... Οι εργάτες έχασαν κάθε έλεγχο πάνω στη διεύθυνση του εργοστασίου. Με την πληρωμή με το κομμάτι, τις συνθήκες εξαθλίωσης, την έλλειψη ελεύθερης μετακίνησης, την τρομερή αστυνομική καταπίεση, πραγματικά είναι δύσκολο να

αισθανθεί ο εργάτης ελεύθερος... Στη γραφειοκρατία βλέπει τον διευθυντή, στο κράτος, τον εργοδότη.»

Η «σοβιετική» καπιταλιστική εκμετάλλευση της εργατικής τάξης
Ο σταχανοβισμός βεβαίως και η πληρωμή με το κομμάτι δεν ανακαλύφθηκαν από τους «κομμουνιστές» διευθυντές: Ο Μαρξ τη θεωρούσε σαν «την πιο ταιριαστή στις καπιταλιστικές μεθόδους παραγωγής.»

Σε μια έκθεση προς την Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή, τον Γενάρη του 1936, ο πρόεδρος της Επιτροπής Κρατικού Σχεδιασμού είπε: «Η θεμελιακή αρχή του σοσιαλισμού είναι ότι ο καθένας εργάζεται σύμφωνα με τις ικανότητές του και πληρώνεται σύμφωνα με την εργασία που κάνει». Φυσικά επρόκειτο για παραχάραξη της γνωστής φράσης του Μαρξ για την κομμουνιστική κοινωνία που θα λειτουργεί «από τον καθένα σύμφωνα με τις ικανότητές του, στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του». Όπως σχολίαζε ο Λ.Τ. «Όταν ο ρυθμός της εργασίας καθορίζεται από το κυνήγι του ρουβλιού, τότε οι άνθρωποι δεν δουλεύουν «σύμφωνα με την ικανότητά τους» –σύμφωνα, δηλαδή, με την κατάσταση των νεύρων και των μυών τους– αλλά παραβιάζουντάς τα... Το να δηλώνεις ότι είναι «η θεμελιακή αρχή του σοσιαλισμού» σημαίνει ότι ποδοπατάς κυνικά την ιδέα του κομμουνισμού μέσα στον βούρκο του καπιταλισμού». Ο επικεφαλής της νέας αστικής τάξης βέβαια, ο Στάλιν, δεν είχε κανένα πρόβλημα να παρουσιάζει τον σταχανοβισμό ως «προετοιμασία των όρων για τη μετάβαση από το σοσιαλισμό στον κομμουνισμό». Ωστόσο τόσο άγριες μορφές εκμετάλλευσης, όπως η δουλειά με το κομμάτι, δεν τις επέτρεπαν ούτε τα ρεφορμιστικά συνδικάτα στις δυτικές αστικές χώρες, σχολίαζε καυστικά ο Λ.Τ. Οι εργάτες της ΕΣΣΔ δεν υποδέχτηκαν τον σταχανοβισμό με συμπάθεια, αλλά με εχθρότητα. Σημειώθηκαν ισχυρές αντιστάσεις και σαμποτάζ. Επρόκειτο για μια πρωτόλεια μορφή ταξικής πάλης από την πολιτικά συντετριμμένη εργατική τάξη της ΕΣΣΔ, που εκφραζόταν και με καταστροφή των μηχανών, όπως η πρώιμη ταξική πάλη στην Αγγλία κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης. Με τα λόγια των γραφειοκρατών: «Το σπάσιμο και η καταστροφή των μηχανημάτων είναι η αγαπημένη (!) μέθοδος πάλης ενάντια στο σταχανοβικό κίνημα... Η ταξική πάλη γίνεται αισθητή σε κάθε βήμα». Σ' αυτή την «ταξική» πάλη, οι εργάτες

βρίσκονταν στη μια πλευρά, η (σταλινική) ηγεσία των συνδικάτων και η γραφειοκρατία στην άλλη. Ο Στάλιν υπόδειξε δημόσια «να σπάσουνε τα μούτρα» σ' αυτούς που αντιστέκονται. Και άλλα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής, απείλησαν, περισσότερο από μια φορά, ότι θα εξαφανίσουν τον «αυθάδη εχθρό» από το πρόσωπο της γης. «Η γραφειοκρατία εφαρμόζει την αρχή –που, η αλήθεια είναι, ότι δεν την ανακάλυψε αυτή: Διαίρει και βασίλευε! Επιπλέον, για να παρηγορήσει τους εργάτες, ονόμασε «σοσιαλιστική άμιλλα» την καταναγκαστική δουλειά με το κομμάτι. Το όνομα ακούγεται σαν κοροϊδία»! Δυστυχώς γρήγορα το «σαμποτάζ» και η όποια απόπειρα αντίστασης από τα κάτω τσακίστηκαν...

Παράλληλα με την νέα εργατική αριστοκρατία των σταχανοβικών, «αναπτύσσονταν» και βιομηχανικές περιοχές που χαρακτηρίζονταν από ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες, όπου εργάζονταν χωρίς κανένα δικαίωμα όσοι είχαν τιμωρηθεί ή απολυθεί από άλλα μέρη για διάφορες «πειθαρχικές παραβάσεις». «Τους δυσαρεστημένους τους τρομοκράτησαν, τους διορατικούς τους έκαναν να σωπάσουν...Εφόσον η πληρωμή με το κομμάτι, από μόνη της, δεν φέρνει άμεσα τα θαύματα που περίμεναν απ' αυτήν, μια μανιασμένη διοικητική πίεση, με πριμ και φανφάρες, από τη μια, και τιμωρίες, από την άλλη, τρέχει αμέσως να την βοηθήσει», έγραψε ο Λ.Τ. για το «αναπτυξιακό μοντέλο» του σταλινισμού.